

Richard

Rohr

Pád vzhůru

Spiritualita

pro obě poloviny života

VYŠEHRAĐ

*Na obálce:
Mark Rothko
bez názvu (1969)*

Richard Rohr
Falling Upward. A Spirituality for the Two Halves of Life

Published by Jossey-Bass. A Wiley Imprint
All Rights Reserved. This translation published under license.
Copyright © 2011 by Richard Rohr. All rights reserved
Translation © Julie Žemlová, 2015

ISBN 978-80-7429-542-3

OBSAH

Pozvání na další cestu	9
Úvod.....	13
1. Dvě poloviny života	29
2. Cesta hrdinů a hrdinek	39
3. První polovina života	44
4. Tragický pocit života	62
5. Klopýtání přes kameny	70
6. Nutné utrpení	75
7. Domov a stesk po něm.....	84
8. Amnézie a širší perspektiva	91
9. Druhotná naivita.....	97
10. Světly smutek.....	104
11. Země stínů	110
12. Nové problémy a směry	117
13. Pád vzhůru	127
Meditace na báseň Thomase Mertona	133
Literatura	138

POZVÁNÍ NA DALŠÍ CESTU

Cesta do druhé poloviny vlastního života čeká na každého. Ne všichni se po ní vydáváme, ačkoliv všichni stárneme, někteří víc než druzí. Z nějakého důvodu zůstává „cesta dál“ dobře utajovaným tajemstvím. Mnoho lidí vůbec neví, že nějaká taková cesta existuje. Těch, kteří ji znají, mluví o ní a vědí, že se liší od cesty, po níž jsme šli v první polovině života, je jen hrstka. Tak proč bych se měl právě já snažit tuhle cestu osvětlit? Jak si můžu vůbec myslet, že k tomu mám co říct? A proč bych se měl obracet k lidem, kteří jsou stále ještě na své první cestě a jsou tam spokojení?

Mám nutkání psát, neboť po čtyřiceti letech, které jsem jako františkánský učitel strávil na mnoha místech v mnoha zemích a pracoval s různými náboženstvími i institucemi, zjišťuji, že spousta lidí i institucí, ne-li přímo většina, zůstává vězet ve starostech první poloviny života. Tím mám na mysli, že většina lidí se nepřestává zajímat o budování své osobní (či stále lepší) identity, vytyčuje si nejružnější hranice, hledá jistoty a vztahuje se k lidem a projektům, jež považuje za významné. Takové cíle jsou v jisté míře dobré, a dokonce potřebné. „Dejte mi pevný bod a pohnu Zemí,“ řekl řecký filozof Archimédés, když pochopil princip páky, a my všichni se snažíme najít „pevný bod“, abychom mohli alespoň o trochu pohnout světem. Kdybychom neusilovali o splnění tohoto prvního důležitého úkolu, bylo by na světě mnohem hůř.

Ale domnívám se, že tento úkol první poloviny života není ničím víc než cestou k startovnímu bloku. Je to rozcvička pro zahřátí, ne celý běh. Je to loď, nikoliv břeh. Když si člověk uvědomí, že cesta pokračuje dál, bude se možná rozcvičovat trochu jinak – tak, aby byl lépe připraven na to, co bude následovat. V každém věku by si měl člověk uvědomovat život v jeho celku, k čemu tíhne a kam směřuje.

O další cestě vpřed se dozvídáme z jasných a podmanivých slov těch, kteří tam došli, z posvátných i sekulárních textů, jež nás tam zvou, z vlastního pozorování lidí, kteří do tohoto nového teritoria vstoupili, a bohužel také od těch, kteří se, jak se zdá, tím směrem

nikdy nevydají. Další cesta vpřed se většinou jeví jako neodolatelné pozvání, naděje či příslib. Jsme k ní vybízeni, ale není nám nařízena, snad proto, že je třeba, aby se na ni každý vydal svobodně se vším, co má, tedy s celým tím zaneřádným a nezpracovaným nákladem svého vlastního jedinečného života. Dát se na ni nemusíme, ale rozhodneme-li se jít, pak nejsme bez pomoci. Na této cestě *jsou* ukazatele, vyznačené trasy, úplně nové cíle, pár výstražných znamení, a dokonce osobní průvodci. Doufám, že vám budu moci posloužit tím, že vám v této knize nabídnu od každého trochu.

Všechny tyto zdroje a prameny mi dodávají odvalu a touhu pokusit se zmapovat nejen terén této další cesty vpřed, ale také terén naší první cesty, a především nezbytné přechodové momenty. Jak poznáte z názvu jednotlivých kapitol, za obvyklé přechodové momenty považuji určitý druh „nezbytného utrpení“, padání přes kameny ležící na cestě, spoustu zápasů s vlastním stínem, avšak často jen sžíravou touhu nalézt „sebe sama“, touhu po „něčem lepším“ či to, co budu nazývat „steskem po domově“.

Věřím, že nahlédnete pravdivost této mapy, i když se jedná o duchovní pravdu, kterou „nyní vidíme jako v zrcadle, jen v hádance“ (1K 13,12) – a zároveň ji vidíme jasně. Jenže každé zrcadlo, do něhož se díváme, je dílem lidských rukou, jako jsou ty moje. Duchovní jazyk je nutně symbol a metafora. Světlo pochází odjinud, musí se ale odrážet prostřednictvím nás, kteří dosud kráčíme po svých cestách. Jak mi před nedávnem řekl Desmond Tutu, když jsme spolu navštívili Kapské město: „My, Richarde, jsme jenom žárovky, a naším úkolem je zůstat zašroubovaní!“

Věřím, že Bůh nám v okamžiku našeho „neposkrvněného početí“ dává duši, naši nejvnitřnější identitu, naše pravé Já¹, jedinečný plán určený jen pro nás. Na samém počátku nainstaloval Výrobce jedinečný kousek nebe přímo do svého výrobku! A obdaroval nás časem vyměřeným k tomu, abychom svůj osud odhalili, rozhodli se pro něj a žili jej naplno. Pokud to neuděláme, promarníme nabídku, kterou naše pravé Já v této své jedinečné formě už nikdy nedostane – snad právě to je důvod, proč téměř všechny nábožen-

¹ Dovolím si v u tohoto pojmu v celé knize používat počáteční velké písmeno, aby bylo zřejmé, že se nevztahují k našemu malému já či psychologickému bytostnému já (self), ale k většímu a základnějšímu Já, kterým jsme v Bohu.

ské tradice o těchto věcech mluví mocně působivými slovy jako o „nebí“ a „peklo“. Pro každého z nás i pro svět jako celek má zcela zásadní a naléhavý význam, abychom poznali svoji duši. Svoji duši nevytváříme ani neděláme, jen ji „pěstujeme“. Jsme nešikovnými správci své vlastní duše. Jsme nadáni energií vedoucí k osvícení a velká část duchovních děl se zaobírá tím, jak nestát v cestě tomuto docela přirozenému růstu a probouzení. Zdá se, že se potřebujeme mnohé odnaučit, abychom se dostali k tomuto základnímu životu, který je „skryt v Bohu“ (Ko 3,3). Ano, tato transformace je často v mnohem větší míře záležitost odnaučování se než učení, proto ji také náboženské tradice označují jako „konverzi“ či „pokání“.

Pro mě osobně to žádny básník nevystihl dokonaleji než nena-
podobitelný Gerard Manley Hopkins ve své básni „Ledňáčka oheň
vábí“² inspirované Dunsem Scotem:

Tak i každá smrtelná věc jedno a totéž jen
dělá: dělí se, sdílí v tom, čím uvnitř je,
své vlastní JSEM hlasitě hlásá, hláskuje
a křičí: *Co dělám, to jsem já, proto tu jsem*

Vše, co po nás Bůh žádá, a jediné, co mu můžeme dát, je, aby-
chom s pokorou a hrdě vrátili produkt, který nám byl dán – tedy
sami sebe! Myslím, že mystikové a svatí, tyto finální produkty, jsou
pro Boha cennější, než si uvědomujeme. Ale bez ohledu na to, co
toto Tajemství znamená, je jisté, že jsme jeho součástí. Skutečné
náboženství je vždycky hluboko uložené intuitivní vědomí, že se
podílíme na něčem velmi dobrém, čeho se přes veškeré naše snahy
nelze zbavit či čemu se nelze vyhnout.

² Jan Duns Scotus (1266–1308) byl františkánský filozof, který výrazně ovliv-
nil Thomase Mertona a Gerarda Manley Hopkinse, jakož i nás všechny, kteří
máme rádi jeho subtilní argumentaci, s níž poukazuje na Boží svobodu, kosmic-
kého Krista a nenásilnou teorii spásy, a kterým se líbí jeho nádherná doktrína
„totosti“ vyjádřená v této básni. Podle Scota Bůh nevytváří kategorie, třídy,
skupiny či druhy, ale jen jedinečná a konkrétní individua. Každá věc je jedinečné
„toto“. Viz Ingham, Mary Bethová, *Scotus for Dunces*, St. Bonaventure, N. Y.:
St. Bonaventure University 2003; Hopkins, Gerard Manley, *Svíce uvnitř*, Vele-
hrad – Olomouc: Refugium – Centrum Aletti 2002, překl. J. Hrdlička, s. 44.

Nejlepší teologie dnes ve skutečnosti zaznamenává silný „obrat k účasti“, která je opakem pouhého pozorování, potvrzování, moralizování či příslušnosti ke skupině. Není nic, k čemu by bylo lze se připojit, je tu jen cosi, co lze jako přímý účastník poznat, protrpět a radovat se z toho. Už jste v *proudu věčnosti*, který by křesťané nazvali božským životem Trojice.

Zda své pravé Já nalezneme, záleží velkou měrou na čase, který nám byl vyměřen a na množství svobody, která nám v tomto čase byla dána, a nakolik jsme se pro ni rozhodli. Život je vskutku „momentální“, tvořený shlukem okamžiků, v nichž se nám hlubší „Já“ pomalu odhaluje, jsme-li připraveni si toho všimnout.

Chopit se svého *vnitřního plánu*, což je dobrý popis naší duše, a s pokorou jej formou lásky a služby vracet Bohu a světu, je naším nejvyšším zájmem. Každý člověk i věc musí svou přirozenost plně vyjádřit, ať to stojí cokoliv. To je smyslem našeho života a nejhlubším významem „přirozeného zákona“. Jsme tu proto, abychom to, co nám bylo nejprve dáno, svobodně a plnou měrou vrátili – avšak nyní osobně, námi samými! Je to pravděpodobně nejodvážnější a nejsvobodnější čin, který kdy učiníme – a abychom to mohli udělat úplně, potřebujeme obě poloviny života. V první polovině života hledáme scénář, v druhé ho už sami píšeme a snažíme se osvojit si jej.

Takže se připravte na velké dobrodružství, na dobrodružství, k němuž jste byli skutečně zrozeni. Jestli se nikdy nedostaneme ke svému kousku nebe, nemá náš život valný smysl a stáváme se strůjci svého vlastního „pekla“. Připravte se na novou dávku svobody, pár nebezpečných svolení, naději odnikud, nečekané štěstí i překážky na cestě, radikální milost a naléhavou odpovědnost, kterou je třeba převzít za sebe i za náš trpící svět.

ÚVOD

„Cíl, který je pro mladého člověka zcela normální, se pro starého stává neurotickou zábranou.“

C. G. JUNG

„Žádný moudrý člověk nikdy nechtěl být mladý.“

INDIÁNSKÁ MOUDROST

Existuje řada důkazů na více rovinách, že člověk má v životě přinejmenším dva hlavní úkoly. Prvním je vybudovat si pevnou „nádobu“ či identitu; druhým je zjistit, co by mělo být jejím obsahem. První úkol chápeme jako samozřejmý smysl našeho života, což ovšem neznamená, že jej také řádně plníme. Druhý úkol, jak slýchávám, příliš nevyhledáváme, spíš se nám děje; jen málo lidí k němu dospěje plánovaně, záměrně a s nadšením. Takže si teď možná říkáte, zda má valný smysl připravovat si průvodce tímto teritoriem dopředu. Ale přesně to musíme udělat. Je životně důležité vědět, co přijde a co se nám nabízí.

Jsmo kulturou „první poloviny života“ zaměřenou na to, jak *úspěšně přežít*. Většina kultur i jedinců napříč historií až do současnosti se pravděpodobně pohybovala v první polovině svého osobního rozvoje, protože na nic jiného jim nezbýval čas. Všichni se snažíme dělat to, co, jak se nám zdá, život nejprve nabízí: budujeme si identitu, domov, vztahy, přátelství, společenství, bezpečí, stavíme důkladnou základnu svého vlastního života.

Ale daleko déle nám trvá odhalit „úkol v úkolu“, jak tomu rád říkám, tedy: *to, co skutečně děláme, když děláme to, co děláme*. Náplň práce dvou lidí může být stejná, ale jeden bude pracovat s více či méně pozitivní životní energií (*erós*), zatímco druhý s více či méně negativní energií (*thanatos*). Myslím, že většina z nás se pohybuje někde uprostřed.

Ve skutečnosti více než na přesná slova či skutky druhých reagujeme na jejich energii. V každé situaci si člověk energii buď bere,

nebo ji dává. Tenhle rozdíl vnímá každý, může to být příjemné či nepříjemné, ale jen málokdo dokáže říct, o co přesně jde. Proč jsem přitahován nebo odpuzován? To, po čem všichni toužíme a co jeden od druhého potřebujeme, je samozřejmě životní energie nazývaná *eros*! Ta vždycky věci přitahuje, tvoří a spojuje.

Jistě měl tohle Ježíš na mysli, když řekl, že dobrý strom lze od špatného poznat jediné „po jeho ovoci“ (Mt 7,20). Skupina či rodina prostoupená životní energií je produktivní a pevná; ve skupině či rodině prostoupené energií smrti se budou za každou interakci skrývat pomluvy, cynismus a nedůvěra. Přesto člověk většinou nedokáže přesně rozpoznat, jak to je. To je moudrost „druhé poloviny života“ neboli to, co svatý Pavel nazývá „rozlišováním duchů“ (1K 12,10). Snad tato kniha poslouží jako škola takového rozlišování a moudrosti. Tuto naději do ní vkládám.

Z první do druhé poloviny života vykročíme přesně v okamžiku, kdy si začneme všimnat a hledat integritu v *úkolů uvnitř úkolů*. Integrita souvisí velkou měrou s očišťováním vlastních pohnutek a s pěstováním upřímnosti ve vztahu ke skutečným motivům našeho jednání. Je to těžká práce. Zpravidla tomuto vnitřnímu úkolů nevěnujeme pozornost, dokud nějak nenarazíme či neselžeme při plnění úkolů vnějších. Z důvodů, které mi dosud nejsou zřejmé, se tento model neustále opakuje.

Jsmo-li k sobě upřímní, vidíme, že náš život není jen optimistické zrání vyplněné úspěchy, ale také mnoho pádů a selhání. Tyto pády a selhání musejí mít nějaký smysl, smysl, který kultura ani církve zcela nepochopily. Selhání pro nás bývají většinou matoucí, ale nemuselo by tomu tak být. Vlastním pozorováním jsem došel k přesvědčení, že dokážeme-li trochu lépe objasnit obvyklou *posloupnost, etapy a nasměrování životního cyklu*, pak se řada praktických otázek a dilemat vyřeší. To neznamená, že bychom se mohli vyhnout cestě samotné. Každý jí musí sám projít, do té doby nemůže nahlédnout lidský život z velké Perspektivy.

Možná bychom tuto knihu mohli nazvat „Rady na cestu“, s podtitulem „pomůcka pro lidi na cestách“. Nebo ji můžete brát třeba jako lékařskou brožuru popisující symptomy infarktu, který vám možná v budoucnu hrozí. V době, kdy se cítíte dobře, vám může takové čtení připadat jako ztráta času, ale když pak skutečně dostanete infarkt, může pro vás být otázkou života a smrti.

Předpokládám, že se *dostanete* do druhé poloviny života, i když samozřejmě doufám, že pak žádný infarkt neproděláte (pokud ovšem „infarkt“ nechápete symbolicky!).

Když říkám, že vstoupíte do druhé poloviny života, nemyslím to striktně chronologicky. Někteří mladí lidé, zvláště ti, kteří záhy prošli utrpením a poučili se z něj, již v druhé půli jsou, zatímco někteří starci jsou docela dětinští. Pokud se stále nacházíte v první polovině života, ať chronologicky, či spirituálně, pak doufám, že vám tato kniha bude dobrým průvodcem a ukáže vám hranice i řadu možností, bude vás varovat i vám leccos povolí. Pokud již ve druhé polovině života jste, pak doufám, že vás tato kniha přinejmenším ujistí o tom, že nejste pošetilci – a snad vám bude na vaší cestě též vydatnou posilou.

Nikdo z nás do své duchovní dospělosti nevstupuje zcela po svém a jen ze svobodné vůle. Jsme vedeni *Tajemstvím*, které duchovní lidé správně nazývají milost. Většinou je nutné nás na tuto cestu vylákat nebo nás k ní přemluvit, nebo – věřte tomu nebo ne – se na ni dostaneme v důsledku nějakého „prohřešku“. Jako Jákob, který získal své požehnání Istí, a Ezau, který o to své přišel selháním (Gn 27). Ti, kteří tuto cestu projdou úplně celou, jsou v Bibli považováni za „povolané“ či „vyvolené“ a ve světové mytologii a literatuře za „předurčené“. Ale vždycky jsou to ti, kteří vyslyšeli niterné volání k „něčemu vyššímu“ a vydali se to s pomocí milosti i vlastního odhodlání najít. Od ostatních se jim většinou nedostalo žádné útěchy, natož ujištění, že si počinají naprosto správně. Dát se na cestu je vždy krokem do neznáma, je to risk v nejhlubším smyslu tohoto slova, a přesto zároveň dobrodružství.

To, co je důvěrně známe a obvyklé, poskytuje jen falešnou jistotu, a přesto se v tom většina z nás zabydlí nastálo. Nové je již ze své podstaty nezvyklé a nevyzkoušené, a tak nás Bůh, život, osud či utrpení musejí postrčit – zpravidla dost důrazně –, protože jinak bychom se nikam nevydali. Někdo nám musí jasně vysvětlit, že domov není od toho, abychom se v něm zabydleli – ale abychom jej opustili.

Většinou nám nikdo neřekne, že z místa, které tak dobře známe a kde jsme zvyklí, můžeme jít dál. Instituce, včetně církvi, i naše vlastní vyhlídky na budoucnost jsou určeny způsobem, který podporuje, oceňuje a uznává úkoly první poloviny života. Je to

neuspokojivé a šokující, přesto myslím, že je to tak. Spíš než o rozkvět usilujeme o přežití. Snažíme se „prorazit“ a dostat na vrchol, ale příliš se nestaráme, co na něm skutečně nalezneme, ani co zanecháváme dole za sebou. Americký mnich Thomas Merton poukázal na skutečnost, že se klidně může stát, že člověk se celý život škrábe po společenském žebříčku nahoru, jen aby nakonec zjistil, že ho opřel o špatnou stěnu.

V první polovině života většinou tušíme, že všechno nefunguje úplně tak, jak má, a nejspíš máme pravdu! Nesmí zůstat jen u toho. Řekli nám, že si máme vybudovat základy domu a postavit pěkné přízemí, ale nedali nám plány a vlastně se ani nezmínili o tom, že budeme muset postavit v patře obývací pokoj, účelnou kuchyň, útulnou ložnici a také svou soukromou svatyni. Takže mnozí, pokud ne většina, se usadí v hrubé stavbě první poloviny života a tam přežívají a nikdy nedojdou k tomu, čemu říkám „sjednocené pole“ života. Jak říká Bill Plotkin, moudrý to průvodce, mnozí se naučí „tanec přežití“, ale nikdy se nedostanou ke svému „posvátnému tanci“.

Cesta nahoru a dolů

Duše má mnohá tajemství, jež odhaluje jen těm, kteří o to stojí. Nikdy je člověku nevnučuje. Jedním z nejlépe utajovaných tajemství skrytým v pozorovatelné skutečnosti, je, že *cesta nahoru je cesta dolů*. Nebo chcete-li, že *cesta dolů je cesta nahoru*. Tento jev je pozorovatelný v celé přírodě. Můžeme jej sledovat na změně ročních období i na proměnách látek na zemi, stejně jako na šesti stech milionech tun vodíku, které Slunce každý den spálí, aby osvětlovalo a zahřívalo Zemi, a můžeme jej dokonce pozorovat na metabolismu a zákonitostech přijímání potravy a hladovění. Vzorec pohybu „nahoru a dolů“ se konstantně vyskytuje v mytologii, v příbězích, jako je ten o Persefoné, která musela sestoupit do podsvětí a vdát se za Háda, aby na zemi znovu nastalo jaro.

Nutnost obětovat cosi, aby bylo možné získat něco dalšího, je v legendách a literatuře téměř jediným pravidlem. Doktor Faust musí prodat ďáblu svoji duši, aby získal moc a vědění; Šípková Růženka musí spát sto let, než ji princ políbí. V Písmu nalézáme, že

Jákobův zápas a poranění jsou nutné k tomu, aby se stal Izraelem (Gn 32,26–32), a že smrt a vzkříšení Ježíše byly nutné k tomu, aby vzniklo křesťanství. Motiv zániku a obnovy je tak všudypřítomný a neměnný, že jen stěží může být nazýván tajemstvím.

Přesto stále tajemstvím zůstává, nejspíš proto, že ho *nechceme* vidět. Nechce se nám vyplouvat na další cestu, máme-li pocit, že by to byla cesta dolů, zvláště ne poté, co jsme se tak zuřivě a usilovně drali nahoru. To je bezesporu první a nejvýznamnější příčina toho, proč mnoho lidí nikdy nedosáhne plnosti svého života. To, co považujeme za úspěch první poloviny života, se musí rozpadnout a ukázat se nám v nějakém směru jako neuspokojivé, jinak se nepohneme dál. Proč bychom to dělali?

Obyčejně musíme ztratit práci, přízeň, dobrou pověst, setkat se se smrtí, prodělat nemoc, nebo nám voda musí sebrat dům. Tento model je tak zřejmý, že se člověk musí opravdu velmi snažit, nebo být nemožně intelektuálně líný, aby mu tohle ponaučení uniklo. Právě to bylo samozřejmě hlavní myšlenkou Scotta Pecka v jeho nejprodávanější knize *The Road Less Traveled*. Sám mi jednou řekl, že si myslí, že většina západních lidí je prostě duchovně líná. A je-li člověk líný, zůstane tam, kde je, i když to k ničemu nevede. Je to jakýsi duchovní ekvivalent k druhému zákonu termodynamiky: vše zpomaluje, pokud to není znovu uvedeno do pohybu vnější silou. Spiritualita by se mohla nazývat „vnější silou“, přestože se překvapivě nalézá „uvnitř“, ale k tomu se dostaneme později.

Pády, tedy to, o čem budu zanedlouho mluvit jako o „nutném utrpení“, jsou zahrnuty v cestě. Mluví o tom všechny prameny počínaje příběhem o Adamovi a Evě a tím, co představují. Ano, „zhřešili“ a byli vyhnáni z rajske zahrady, ale z téhož skutku vzešlo jejich „poznání“, svědomí a další vlastní cesta. Ale všechno to začalo přestoupením. Pouze lidé neznalí posvátných příběhů se mohou podívat nad tím, že jablko snědli. Už ve chvíli, kdy jim Bůh výslovně říká, aby to nedělali, víte, že to udělají! To tvoří osu celého příběhu, v němž se sami nacházíme.

Není to tak, že *možná* zažijete utrpení a pády. A neplatí, že vás utrpení a pády postihnou, jen budete-li se chovat špatně (což si věřící lidé často myslí), ani že dopadnou jen na pár nešťastníků či lidí žijících kdesi jinde, ani že se jim svou chytrostí či počestností můžete vyhnout. Ne, utrpení a pády *přijdou* a dopadnou na vás.

Ztráty, pády, selhání, hřích a utrpení, které je s těmito prožitky spojeno, – to vše je potřebná, a dokonce prospěšná součást lidské cesty. Jak svým středověkým jazykem říká má oblíbená mystička Juliana z Norwiche: *sin is behovely* – „sluší se hřešit“!

Hříchu a omylům se stejně nelze vyhnout (Ř 5,12), a snaží-li se o to člověk příliš vášnivě, často si přivodí ještě větší problémy. Ježíš velmi rád vypráví příběhy, jako jsou ty o farizeji a celníkovi (L 18,9–14) a ještě známější o marnotratném synovi (L 15,11–32), v nichž se jeden člověk chová celý život příkladně, ale vlastně špatně; a druhý dělá všechno úplně špatně, a nakonec se stane Božím oblíbencem! A teď si s tím porad'te! Ježíš nám také říká, že jsou dvě skupiny lidí, kteří se před tímto pokořujícím překvapením snaží zavírat oči a dovedně ho popírají: *ti, kteří jsou tuze „bohatí“*, *a ti, kteří jsou tuze „zbožní“*. Obě skupiny mají pro sebe jiné plány a svou loď se snaží kormidlovat podle předem připraveného vlastního itineráře. Dvěma různými cestami jdou „nahoru“ a jakékoliv cestě „dolů“ se vyhýbají.

Tato perspektiva cesty „dolů a nahoru“ nezapadá do naší západní filozofie pokroku a neslučuje se s naší touhou jít stále vpřed, ani s náboženskou představou dokonalosti a svatosti. „Doufejme, že to není pravda,“ říkáme všichni, „nebo že to alespoň pro mě neplatí.“ Jenže odvěká tradice, někdy nazývaná tradiční moudrostí, nám říká, že to je a vždycky bude pravda. Svátý Augustin tomu říkal tajemství exodu (anebo „paschální tajemství“, podle hebrejského svátku „Pesach“).

Dnes bychom mohli použít celou řadu metafor: zpětný chod, změna herní taktiky, pád z vozu, který jsme si sami zkonstruovali. Takovou melu by si nikdo záměrně nevybral; musíme do toho nějak „spadnout“. Ti, kteří příliš pečlivě řídí svůj vyšší systém, zpravidla vůbec nedovolí, aby se něco takového stalo. Než bychom sami byli aktéry, spíš *se nám to děje*, a nevěřící lidé mnohdy tyto vynucené strategické změny přijímají ochotněji než věřící, kteří si předem vypracovali soukromý plán spásy. Tak si vykládám Ježíšova záhadná slova: „Vždyť synové tohoto světa jsou vůči sobě navzájem prozíravější než synové světla“ (L 16,8). Viděl jsem až moc našťvaných starých křesťanů a duchovních, než abych mohl tuhle smutnou pravdu popřít. Ale zdá se mi, že totéž platí pro všechna náboženství, pokud nevedou člověka k jeho skutečné proměně.

V této knize chci psát o tom, že toto poselství pádu a vzestupu se v mnoha náboženstvích včetně křesťanství a zvláště v něm velmi těžko intuitivně přijímá. *Duchovně rosteme mnohem víc tím, že děláme věci špatně, než že je děláme dobře.* To je možná ústředním poselstvím o duchovním růstu, avšak nějak se zdráháme tomu uvěřit. Vlastně si myslím, že ze všech stávajících koncepcí „prvotního hříchu“, je tohle ten jediný jeho smysl, s nímž se dá pracovat. Od počátku máme v mléce mouchu, ale zdá se mi, že než všechno vylít, je lepší pokusit se nějak si s mouchou poradit.

Jestli existuje něco takového jako lidská dokonalost, pak vychází z toho, jak dokážeme pracovat s nedokonalostí, která je všude kolem a hlavně s nedokonalostí, která je v nás. Jak důmyslně Bůh skryl svatost, aby ji našli jen pokorní a opravdoví! Dokonalý člověk je nakonec mnohem spíš ten, který dokáže vědomě odpustit a přijmout nedokonalost, než ten, který si myslí, že se nad nedokonalost zcela povznesl. Jakmile to člověk vysloví jasně a nahlas, vypadá to jako samozřejmost. Vlastně bych řekl, že *vyžadovat dokonalost je největší nepřítel dobra.* Dokonalost je koncept matematický či božský, dobrota je nádherný koncept lidský, zahrnující nás všechny.

Mnozí tím, že popírají bolest a vyhýbají se nutným pádům, brání sami sobě proniknout do duchovních hlubin – ale tím si odpírají i duchovní výšiny. Víra první poloviny života má téměř vždy podobu různých pravidel a „příkázání“, která v nás mají pěstovat *poctivost, čistotu, pospolitost*, tak trochu jako ve skautském oddílu. Určitá „čistota“ a sebekázeň je přinejmenším nějaký čas v první polovině života potřeba, což nám nádherně prezentuje židovská Tóra. Také jsem byl dobrý skaut a k tomu ministrant, který v necelestých deseti letech jezdil na kole do kostela na ranní mši v šest hodin. Doufám, že to ve vás vyvolává stejný obdiv, jaký jsem tenkrát cítil sám nad sebou já.

Nikdo z nás netouží padat dolů ani růst skrze nedokonalost, nic takového nevyhledáváme ani neočekáváme, proto toto poselství musíme nahlédnout skrze „božské zjevení“. A tak je Ježíš vkládá do ústředního axiomu: „poslední“ mají na startu výhodu, mají před „prvními“ náskok a ti, kteří příliš mnoho času věnují úsilí být „první“, ve skutečnosti nikdy do cíle nedoběhnou. Ježíš to říká jasně na několika místech a v četných podobenstvích, ale ti, kteří jsou stále na své první cestě, to jednoduše neslyší. Z dějin západních

zemí se dost jasně ukazuje, že to považujeme jen za jakousi náboženskou „vatu“. Tak silně odoláváme tomuto poselství, že není vůbec nadsazené, řekneme-li, že je veskrze popíráme, a to platí i pro upřímně věřící křesťany. *Pro lidské ego je lepší cokoliv, opravdu cokoliv, než padnout, změnit se nebo zemřít.* Ego je ta vaše část, která miluje status quo, přestože je zcela nefunkční. Je připoutáno k minulosti a přítomnosti, budoucnosti se děsí.

V první polovině života připadají člověku pády a umírání jako něco nemožného a už vůbec nenahlíží, že by mohly být k něčemu potřebné či užitečné. (Ti, kteří se nikdy nedostali nahoru, lidé chudí a utlačovaní, mají podle Ježíše na duchovní cestě náskok!) Ale za normálních okolností nějaký ten úspěch potřebujeme zažít, abychom si dokázali vybudovat strukturu vlastní osobnosti a sebedůvěru a abychom se dokázali uvést do pohybu. Bůh milosrdně skrývá před mladými myšlenky na umírání, ale my v tom naneštěstí pokračujeme i později a skrýváme tyto myšlenky před sebou samými tak dlouho, dokud nám je poslední roky života násilím nevtrhnou do vědomí. Ernest Becker před lety řekl, že to, co hýbe světem, možná není láska, ale „popírání smrti“. Co když je to pravda?

Princip, kdy je třeba sestoupit dolů, aby mohl člověk vyjít nahoru, nazývají někteří „spiritualitou nedokonalosti“ či „cestou zranění“. Můžeme jej rozpoznat v malé cestě svaté Terezie z Lisieux, v cestě chudoby svatého Františka i v prvním nutném kroku, o němž mluví sdružení Anonymních alkoholiků. Svatý Pavel toto nevídané poselství vtiskl do svého enigmatického výroku: „Vždyť právě když jsem sláb, jsem silný“ (2K 12,10). Samozřejmě, když tohle říkal, stavěl jen na tom, co nazývá „pošetilostí“ ukřížování Ježíše – na tragické a absurdní smrti, která se stala vzkříšením.

Jako bruslaři na ledě se posouváme dopředu pohybem ze strany na stranu. Zjistil jsem, že tento fenomén je jádrem a základem mého zkoumání mužské iniciace,³ a v současnosti zjišťujeme, že se dosti jasně odráží v celém vesmíru (zvláště ve fyzice a biologii), který je jednou obrovskou entropií: neustálý rozpad a obnova, smrt a transformace, změny forem a sil. Někteří to dokonce nahlízejí v pojmu „teorie chaosu“: jediným pravidlem je, že existují výjimky, které vytvářejí nová pravidla. Děsivé, že?

³ Viz Rohr, Richard, *Adamův návrat: Mužská iniciace*, Vyšehrad: Praha 2005.

Popírání tohoto vzorce je buď jakýmsi praktickým denním ateismem, nebo v případě řady věřících a kleriků záměrnou nevědomostí. Mnoho lidí si volí „měkkou formu“ zbožnosti spočívající v nenáročném chlácholení ega, případně nějaký z modelů osobního růstu či případně „evangelium prosperity“, jež se v západním křesťanství a zemích, které duchovně kolonizujeme, stalo obecně rozšířeným. Skutečně rosteme a sílíme, ale způsobem, který je na hony vzdálen tomu, co si ego představuje. Jen duše to ví a chápe.

V této útlé knize bych rád, a to aniž bych chtěl někoho přesvědčit, předsvědčovat, vyjasnil jen *posloupnost, úkoly a směr* obou polovin lidského života. Své závěry si pak můžete vyvodit sami. To je důvod, proč jsem tuto knihu nazval *Pád vzhůru*. Ti, kteří jsou připraveni, nahlédnou toto poselství jako evidentní: jedině ti, kteří se dostali „dolů“, chápou, co znamená „nahore“. Jedině ti, kteří upadli, a povedlo se jim upadnout dobře, dokáží být „nahore“ a nezneužívat toto „nahore“. Chci popsat, jak takové „nahore“ vypadá – a mělo by vypadat! – v druhé polovině života. A především bych rád prozkoumal, jak probíhá přechod z jedné části do druhé – a že se to *neděje naší vůlí ani mravní dokonalostí*. Nebude to tak, jak jsme si představovali. Nemůžeme si to sami předem narýsovat. Děje se nám to.

Ještě jedno varování, lze-li to tak říci: Dokud jste „nahore“, nebudete mít nikdy úplnou jistotu, že je toto poselství pravdivé. Dokud se nepropadnete dolů a nevyjdete na druhé straně větší, nebudete si umět vůbec představit, že by to mohla být pravda. Musíte být donuceni „sestoupit z výšin“ – osudem, okolnostmi, láskou či Bohem, protože všechno ve vás se buď zdráhá tomu uvěřit, nebo nemá nejmenší chuť tím projít. Pád vzhůru je „tajemstvím“ duše, které nepoznáme přemýšlením ani dokazováním, ale jedině tak, že to riskneme – alespoň jednou. A necháme-li se vést – alespoň jednou. Ti, kteří připustili, aby se to stalo, poznali, že je to pravda, ale až poté, co se to stalo.

Možná proto si Ježíš cenil víry a důvěry dokonce víc než lásky. Upadnout či selhat, a přitom se nerozpadnout, vyžaduje základní důvěru. Jen víra samotná člověka drží, zatímco stojí a s nadějí a důvěrou čeká. Pak, a jedině pak, přichází hlubší láska. Není divu, že v angličtině (a jak mi bylo řečeno, i v jiných jazycích) se „zamilovat se“ řekne doslova „spadnout do lásky“. Myslím, že je to jediný způsob, jak se tam dostat. Nikdo by do toho dobrovolně

nešel, kdyby předem věděl, co od něj láska bude žádat. Skutečná lidská víra tvoří nezbytně nutný základ pro trvalé odhalování lásky. Avšak vůbec nepochybujte o tom, že velká láska je vždycky *objev, zjevení, nádherné překvapení, pád do „něčeho“ mnohem většího a hlubšího*, co je doslova mimo nás a zcela nás přesahuje.

Když Ježíš sestupoval se svými učedníky z hory proměnění, „přikázal jim, aby nikomu nevypravovali, co viděli, dokud Syn člověka nevstane z mrtvých“ (čimž myslel: dokud neprožijete ztrátu a obnovení a nedostanete se na druhou stranu). Snažme-li se prosadit pravdu dřív, než ji lidé prožili, musíme se připravit na velký odpor, popírání, dohadování a slovní debaty. Text v Markově evangeliu pokračuje, „společně rozbírali, co to znamená vstát z mrtvých“ (Mk 9,9–10). Neumíme si plně představit nový prostor, dokud do něj nevstoupíme. Zdůrazňuji to proto, abych vám pomohl pochopit, proč téměř všichni duchovní učitelé říkají, že je třeba „věřit“, „důvěřovat“, „vytrvat“. *Neříkají, že máme věřit hloupostem či iracionálním věcem.* Říkají, abychom vytrvali, dokud nebudeme schopni sami dál pokračovat v cestě. A říkají, že celé to duchovní putování je opravdu skutečné – což ještě sami nemůžeme vědět.

Slovník první a druhé poloviny života se od sebe liší, jako by šlo o dva úplně jiné jazyky, kterým dokáže porozumět jen ten, kdo prošel oběma stadii. Výhodou těch, kteří jsou na druhé cestě, je, že si stále ještě pamatují jazyk a úkoly první poloviny života a mají k nim respekt. *Dostali se dál, ale jejich změna pojímá vše, co bylo předtím.* Pokud člověk nedokáže integrovat a vstřebat moudrost první poloviny života, pak vlastně pochybují, že vůbec do druhé poloviny přešel. Nikdy nevylévejte z vaničky vodu i s dítětem. Lidé, kteří dokáží tvůrčím způsobem porušovat pravidla, moc dobře vědí, proč tato pravidla vznikla. Nejsou to pouzí rebelové či obrazoborci.

Často mě napadá, že právě tohle je symbolicky vyjádřeno v tom, jak Mojžíš rozbil první desky zákona, a pak se musel vrátit zpátky na horu, aby dostal od Boha nové (Ex 32,19–34,35). Druhé dvě desky se objevují po osobním setkání s Bohem, kterým se všechno mění. Naše prvotní chápání práva musí selhat, musí nás zklamat. Až poté, co Mojžíš rozbije první desky zákona, stává se z něj skutečný vůdce a prorok. Teprve pak vidí Boží slávu (Ex 33,18n), a teprve potom jeho tvář „září“ (Ex 34,29n). Možná že právě tohle je rozdíl mezi dvěma polovinami života!

Dalajlama řekl skoro totéž: „Důkladně se naučte pravidla znát i dodržovat, abyste věděli, jak je správně porušovat.“ Takovéto rozlišování mezi prostředky a cíli může sloužit téměř jako lakmu-sový papírek, podle kterého poznáme, zda se člověk ubírá správným směrem. Všechna světová náboženství ve své vyspělé podobě říkají podobné věci. Zbožní lidé mají z nějakého důvodu tendenci zaměňovat prostředky za skutečné cíle. Na začátku má člověk sklon myslet si, že Bohu záleží na tom, zda jej ve společenství uctívají v přesně určený den v týdnu, že lpí na přesné pozici těla a doslovném znění modlitby, na tom, kdo je autorem modlitby a na dalších podobných věcech. Jakmile se váš život stane neustálým spojením, budete vědět, že techniky, vzorce, svátosti a zvyky byly jen generální zkouškou na opravdové představení – na život samotný, který se skutečně může stát neustálou vědomou modlitbou. Vaše vědomé a milující bytí vzdává Bohu slávu.

Celé tohle povídání o první a druhé polovině života, o jazyku každé z nich, o pádu dolů vedoucím ve skutečnosti nahoru, není ničím novým. Již celá staletí se vyprávějí mystické příběhy o mužích a ženách, kteří na daleké cestě našli sami sebe. Podívejme se nyní blíže na jeden z nejznámějších takových příběhů.

Zakládající mýtus

Dnešní západní racionalita už nerozumí mýtům a neuvědomuje si jejich důležitost, přestože takřka všechny historické kultury právě tohle uměly.⁴ Jsme očividnou výjimkou, která léčivé a působivé příběhy mýtů nahradila nefunkčním, krutým a matoucím vyprávěním o komunismu, fašismu, terorismu, masové produkci a jejím protipólu, konzumerismu. Jinými slovy, všichni jsme si de facto vytvořili světonázor, podle nějž určujeme, co je pro nás důležité a co ne. Bývá zpravidla spojen se symbolickým příběhem, který jej drží pohromadě, jako například příběh o „čestném Abrahamovi“,⁵ jenž kácel dříví v Kentucky a vlastními silami získal vzdělání

⁴ Armstrongová, Karen, *Krátká historie mýtu*, Praha: Argo 2006.

⁵ Jako „Honest Abe“ byl nazýván prezident USA Abraham Lincoln (1809–1865). – Pozn. překl.

v Illinois. „Mýty“ tohoto typu se stávají účinnou metaforou pro americký světonázor vyznávající odhodlání, těžkou práci a úspěch. Zda jsou historicky pravdivé, není vůbec důležité.

Takové mýty vyvěrají z hlubin kolektivního nevědomí lidstva. Mýty jsou příběhy nebo obrazy, které v jednotlivostech nebývají pravdivé, ale obecně o pravdě vypovídají. Zpravidla se nejedná o historická fakta, ale vždycky jsou svědectvím duchovního génia. Spojují život a smrt, vysvětlitelné a nevysvětlitelné; dokáží skloubit paradoxy, které racionální mysl nedokáže sama zpracovat. Mýty, stejně jako dobrá poezie, vyjasňují nejasné a mlhavé pocity a proměňují život.

Mýty jsou pravdivé v zásadě proto, že fungují! Posvátný mýtus udržuje lidi zdravé, šťastné a celistvé – dokonce i v bolestech. Mýty zprostředkovávají smysl a vtahují nás do „hlubin času“ (což zahrnuje veškerý čas, minulý i budoucí, geologický i kosmologický, nejen náš malý čas a kulturu). Takové příběhy jsou skutečnou potravou pro duši a tím, čemu se snažíme přiblížit, začínáme-li vyprávět pohádku slovy „bylo, nebylo“ či „před mnoha a mnoha lety ve vzdálené zemi“. Katolíci na konci latinských modliteb říkali *per omnia saecula saeculorum*, což lze volně přeložit jako „na věky věků“. Hlubina času tak nějak usměřňuje naši psychiku, dává nám konečnou perspektivu, přeskupuje nás, upevňuje a tím vším léčí. Jsme součástí mnohem většího Tajemství, než je naše malé já a náš krátký čas. Velcí vypravěči a duchovní učitelé tohle vždycky věděli.

Mějte na paměti, že opakem racionálního není nutně iracionální, ale často transracionální neboli větší než to, co racionální mysl dokáže zpracovat; jevy jako láska, smrt, utrpení, Bůh a nekonečno jsou transracionální zkušeností. Mýty i vyspělá náboženství tohle chápou. Transracionálnost má schopnost udržovat nás v otevřeném prostoru a ukazovat nám vzdálenější horizonty, neuzavírá duši, srdce ani mysl do úzce vymezeného prostoru. Pouze racionální mysl je vždycky dualistická a rozděluje pole téměř každého okamžiku na dvě části: na tu, kterou v daném okamžiku dokáže pochopit, a na tu, kterou pak považuje za „špatnou“ či nepravdivou.⁶ Protože racionální mysl nedokáže zpracovat kupříkladu lásku a utrpení, má

⁶ Rohr, Richard, *Nahá přítomnost. Mystici to vidí jinak*, Brno: Cesta 2013.

tendenci se jim vyhýbat, případně je popírat nebo je dávat někomu za vinu, ale ve skutečnosti jsou láska a utrpení těmi největšími duchovními učiteli ze všech, pokud jim to dovolíme.

Ztráta mytického vědomí v posledních několika staletích nám nejde příliš k duhu a má na svědomí nárůst rigidního fundamentalismu ve všech světových náboženstvích. Jsme uvězněni v zajetí „neviditelných“ destruktivních mýtů, protože nevidíme, jak dobře ony velké léčivé mýty fungují.

Odysseia

Příběh Odyssea je klasickým transraciálním mýtem, o němž mnozí říkají, že se stal měřítkem a určil směr všech pozdějších vypravěčů západního světa. Každý máme svou soukromou „odysseu“, nicméně toto slovo je odvozeno od jména muže, který před mnoha staletími bojoval, plavil se a žil podle klasického vzoru lidského, tragického a hrdinského života.

V *Odysseji*, Homérově příběhu napsaném kolem roku 700 před Kristem, sledujeme hrůzostrašné a dobrodružné putování hrdinského Odyssea vracejícího se domů z Trójské války. Po cestě domů musí se svou lodí proplout kolem svůdných Sírén, dostává se ke Kyklópům, jednookým obrům, a Lótofagům, pojídačům lotosu, proplouvá úžinou mezi Skyllou a Charybdou, setkává se s Kirké a Kalypsó, u nichž nachází útěchu, ale též zmatek. Přes všechny zkoušky, chyby i extázi, pronásledován bohy i obludami, se Odysseus nakonec vrátí domů na ostrov Ithaku, kde se setká se svou milovanou ženou Pénélopé, starým a drahým otcem Laërtem, synem Telemachem, jenž jej dychtivě očekává, a dokonce ještě zastihne svého umírajícího psa Argu. Úžasné!

Jsme navykli na dějovou linii končící slovy „a žili šťastně až navěky“, proto takový konec očekáváme i v Odysseově příběhu. Většina čtenářů právě tohle potřebuje a chce a také si to z celého příběhu pamatuje. Odysseus se skutečně vrátil a vzal si, co mu patří, znovu se setkal se svou ženou, synem a otcem. Ale to není všechno! V závěrečných dvou kapitolách následujících po tom, co se zdá být slavným a správným koncem, oznamuje Homér novou, druhou cestu, o níž se příliš nemluví, ale přesto ji Homér

v životě svého hrdiny považuje za absolutně nezbytnou a Odyssea k ní povolává. Odysseus ví, že místo aby se uchýlil k pokojnému životu, musí naplnit proroctví slepého věštce Teiresia, byť už na ně téměř zapomněl, a vydává se znovu na cestu. Je to jeho osud určený bohy. Tato další cesta není detailně popsána, ale obsahuje pár velmi výmluvných obrazů. Napadá mě, jestli Homér 700 let před Kristem, kdy druhá polovina životní cesty ještě nebyla plně pochopena a nemluvilo se o ní, jednoduše svou intuicí – jak tomu v řecké literatuře bylo často – došel k tomu, že musí existovat něco víc.

*Konečně vynořila se z mlhy postava thébského věštce
se zlatou holí...*

Vrátíš se však a ztrestáš bezuzdnost jejích.

*Až pobiješ ženichy zpupné v paláci svém,
ať lstí nebo mečem,*

vezmeš do ruky veslo a půjdeš zas širým světem,

bez konce půjdeš zas, až přijdeš k lidem,

kteří neznají moře a nesolí pokrmů solí.

Neznají rudých boků ni vesel lodních,

jichž silou korby po vlnách letí.

Poznáš jej, neznámý kraj, vzpomeň však slov mých!

Až potkáš muže, který ti řekne,

že neseš lopatu na plecích svých,

zaraz do země veslo a v oběť skol mocnému vládcí

Poseidónovi,

berana, býka a kance, tři ploditele.

Pak se vrať domů a zapal oběti svaté všem bohům,

sídlícím na nebi širém.

A smrt – nestihne tebe na siném moři,

a klidného starce sejme života tíži

uprostřed šťastného lidu a přijme tě ve svůj klín.

Tot' konec mé věštby.⁷

Teiresiovo proroctví, které Odysseus nedbale vyslechl dřív na své cestě, se zdá být předzvěstí toho, co čeká nás všechny. Zde

⁷ Homér, *Odysseia*, Praha: Evropský literární klub 1940, překl. V. Šrámek, s. 136n.

uvádím přehled bodů, které jsou pro naše účely klíčové, a doufám, že je shledáte velmi výmluvnými.

1. Odysseus věštbu získává, když cestuje Hádem, říší mrtvých, tedy „na samém dně“. Často právě v okamžiku, když je ego nejrozloženější, dokážeme věci slyšet nově a jsme schopni začít upřímnou rekonstrukci, a to přestože posloucháme někdy jen napůl ucha a bez valného nadšení.
2. Když Teiresias pronáší věštbu, drží v rukou „zlatou hůl“. Zlaté žezlo vykládám jako symbol skutečnosti, že vzkaz pochází z božského zdroje, od vnější autority, jež Odyssea přesahuje, od autority, kterou nad sebou nežádal, kterou nevyhledával a možná ani nechtěl. Často potřebujeme, aby nás právě vnější autorita přiměla k cestě za svou vnitřní autoritou.
3. Po veškerém úsilí, které Odysseus vynaložil k tomu, aby se dostal zpátky domů, zase ostrov Ithaku opouští a vydává se na cestu „na pevninu“. Svůj „malý ostrov“ zasazuje do širšího rámce. To je pro mě to, co činí věci ve své podstatě náboženskými: vše, co znovu spojuje (*re-ligio*) části s Celkem, je zážitkem Boha, ať tomu říkáme jakkoliv. I Odysseus spojuje svoji vnější cestu s „pevninou“ čili vnitřním světem, což je z velké části úkol druhé poloviny života. Jak nádherná metafora!
4. Má s sebou vzít veslo, které pro něj, jakožto mořeplavce, bylo v první polovině života „prostředkem pohybu“. Avšak pocestný, kterého potkává daleko od moře, nevidí veslo, ale lopatu, která se používala jako nástroj pro oddělování zrna od plev! Setkání s poutníkem je znamením, že došel na konec své další cesty, na tom místě má veslo zakopat do země a nechat je tam (podobně jako v dnešních iniciačních rituálech mladí muži pohřbívají své hračky). Teprve poté se může konečně vrátit domů. Počáteční svět činnosti a produktivity nyní došel svého plného významu.
5. Pak má vykonat oběť Neptunovi, božstvu, které ho po celou první cestu pronásledovalo. Jazyk popisující obětování bohům je ve starověkých mýtech poměrně univerzální. Je třeba si uvědomit, že k tomu, aby se člověk mohl posunout dál, musí vždy nejprve něco opustit, zanechat, něčeho se vzdát, nad něco se povznést či něco „odpustit“, a jen pak může vstoupit do většího světa „bohů“.

6. Odysseus má obětovat tři konkrétně určená zvířata: divokého býka, plodného kance a bojovného berana. Pochybují, že bychom dokázali vymyslet tři živější obrazy nespoutané a nezralé mužské energie. (Ženy si možná naleznou své vlastní protipóly.) Na druhé cestě nemůžete kráčet s nástroji první životní cesty. Potřebujete úplně novou výbavu.
7. Po této další cestě se má vrátit domu na ostrov Ithaku a „zapálit oběti svaté všem bohům, sídlícím na nebi širém“. Naším jazykem bychom řekli, že konečně získal pravdivý náhled celku; křesťanským jazykem bychom řekli, že konečně dosáhl „Božího království“.
8. Až po této další cestě a obětech na ní učiněných může Odysseus říci, že bude žít „uprostřed šťastného lidu“, až „smrt s klidného starce sejme života tíži a přijme jej ve svůj klín“. Smrt je hrozbou především pro ty, co svůj život nežili. Odysseus prošel cesty obou polovin života a je připraven svobodně a definitivně nechat věci plynout.

To je moudrost uložená v hlubinách nevědomí! Bůh nepotřebuje čekat, až svou duchovní intuici zformulujeme do podoby formálního náboženství. Duch Boží se od počátku vznáší nad naším chaosem, jak se praví ve druhém verši Bible (Gn 1,2) a nad celým stvořením od počátku času (Ř 1,20). Homér nebyl jen „pohanský“ Řek, a to, že jsme se narodili o sedmadvacet staletí později, neznamená, že jsme nutně moudřejší než on.

Ted' si tento mocný mýtus uložte někam do hlubin paměti a vezměte si jej s sebou na náš vzrušující průzkum druhé cesty. Může nám posloužit jako plán toho, o čem chceme mluvit. Jen tuhle trošku si zapamatujte vědomě: *Celý příběh je zasazen do určitého rámce, kterým je usilovné hledání domova a návrat do něj, čímž se precizuje a vymezuje, čím domov skutečně je.* Domov je začátek i konec. Domov vůbec není sentimentální představa, ale vnitřní kompas a Polárka zároveň. Je to metafora duše.

A ano, mé milé čtenářky, je to starověký příběh, jehož hrdinou je muž a téma nahlíží z této gendrové pozice. Přesto je i pro vás pravdivý, způsobem, který samy odhalíte.

LITERATURA

- Armstrong, Karen. *The Bible: The Biography*. London: Atlantic Books, 2007.
- Becker, Ernest. *The Denial of Death*. New York: Free Press, 1973.
- Bly, Robert. *The Sibling Society*. Reading, Mass.: Addison-Wesley, 1996.
- Bourgeault, Cynthia. *Centering Prayer and Inner Awakening*. Cambridge, Mass.: Cowley, 2004.
- Buhlmann, Walbert. *The Coming of the Third Church*. Maryknoll, N.Y.: Orbis, 1980.
- Butcher, Carmen Acevedo. *The Cloud of Unknowing with the Book of Privy Council: A New Translation*. Boston: Shambhala, 2009.
- Campbell, Joseph (ed.). *The Portable Jung*. New York: Penguin, 1971.
- Chodron, Pema. *Start Where You Are: A Guide to Compassionate Living*. Boston: Shambhala, 2001.
- *Comfortable with Uncertainty: 108 Teachings*. Boston: Shambhala, 2006.
- Eberle, Scott. *The Final Crossing*. Big Pine, Calif.: Lost Borders Press, 2006.
- Fowler, James. *Stages of Faith: The Psychology of Human Development and the Quest for Meaning*. San Francisco: Harper San Francisco, 1995.
- Frankl, Viktor. *Man's Search for Meaning*. New York: Washington Square Press, 1984.
- Freeman, Laurence. *Jesus: The Teacher Within*. New York: Continuum International, 2000.
- Girard, Rene, *The Girard Reader*. (J. Williams, ed.). New York: Crossroad, 1996.
- Goleman, Daniel. *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. New York: Bantam Books, 1997.
- Grant, Robert. *The Way of the Wound: A Spirituality of Trauma and Transformation*. Burlingame, Calif.: private publisher, 1998.
- Gulley, Philip, and James Mulholland. *If Grace Is True: Why God Will Save Every Person*. San Francisco: Harper San Francisco, 2003.
- Gunn, Robert Jingen. *Journeys into Emptiness: Dogen, Merton, Jung and the Quest for Transformation*. New York: Paulist Press, 2000.
- Hagberg, Janet. *Real Power: The Stages of Personal Power in Organizations*. Minneapolis, Minn.: Winston, 1984.
- Hanna, Charles Bartruff. *The Face of the Deep: The Religious Ideas of C. G. Jung*. Philadelphia: Westminster Press, 1967.
- Hart, Tobin. *From Information to Transformation: Education for the Evolution of Consciousness*. New York: Lang, 2001.

- Hillman, James. *The Soul's Code: In Search of Character and Calling*. New York: Warner Books, 1996.
- Hollis, James. *The Middle Passage: From Misery to Meaning in Midlife*. Toronto: Inner City Books, 1993.
- *Finding Meaning in the Second Half of Life: How to Finally, Really Grow Up*. New York: Gotham Books, 2006.
- Inchausti, Robert. *Subversive Orthodoxy: Outlaws, Revolutionaries, and Christians in Disguise*. Grand Rapids, Mich.: Brazos Press, 2005.
- James, William. *The Varieties of Religious Experience*. New York: Random House, 1999. (Originally published 1902.)
- Johnson, Robert. *Transformation: Understanding the Three Levels of Masculine Consciousness*. San Francisco: Harper San Francisco, 1991.
- *Inner Gold: Understanding Psychological Projection*. Kihei, Hawaii: Koa Books, 2008.
- Johnston, William. “*Arise, My Love...*” *Mysticism for a New Era*. Maryknoll, N.Y.: Orbis, 2008.
- Julian of Norwich. (E. Colledge and J. Walsh, trans.). *Julian of Norwich: Showings (Classics of Western Spirituality)*. New York: Paulist Press, 1977.
- Jung, Carl G. *The Collected Works of C. G. Jung*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1980.
- Katie, Byron. *Loving What Is: Four Questions That Can Change Your Life*. New York: Three Rivers Press, 2002.
- *A Thousand Names for Joy: Living in Harmony with the Way Things Are*. New York: Harmony, 2007.
- Kegan, Robert. *In over Our Heads: The Mental Demands of Modern Life*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1994.
- Kelsey, Morton. *Discernment: A Study in Ecstasy and Evil*. New York: Paulist Press, 1978.
- Lane, Beiden. *The Solace of Fierce Landscapes: Exploring Desert and Mountain Spirituality*. New York: Oxford University Press, 1998.
- Levinson, Daniel. *The Season of a Man's Life*. New York: Knopf, 1978.
- Loy, David. *Nonduality: A Study in Comparative Philosophy*. New Haven, Conn.: Yale University Press, 1988.
- Marion, Jim. *Putting on the Mind of Christ: The Inner Work of Spirtuality*. Charlottesville, Va.: Hampton Roads, 2000.
- Matthew, Iain. *The Impact of God: Soundings from St. John of the Cross*. London: Hodder and Stoughton, 1995.
- McColman, Carl. *The Big Book of Christian Mysticism: The Essential Guide to Contemplative Spirituality*. Charlottesville, Va.: Hampton Roads, 2010.
- McLaren, Brian. *A Generous Orthodoxy*. Grand Rapids, Mich.: Zondervan, 2004.
- A New Kind of Christianity: Ten Questions That Are Transforming the Faith*. New York: HarperCollins, 2010.

- Miller, William. *Make Friends with Your Shadow: How to Accept and Use Positively the Negative Side of Your Personality*. Minneapolis, Minn.: Augsburg, 1981.
- *Your Golden Shadow: Discovering and Fulfilling Your Undeveloped Self*. San Francisco: Harper San Francisco, 1989.
- Moore, Robert. *Facing the Dragon: Confronting Personal and Spiritual Grandiosity*. Wilmette, Ill.: Chiron, 2003.
- Murphy, Desmond. *A Return to Spirit After the Mythic Church*. New York: Crossroad, 1997.
- Naranjo, Claudio. *The Divine Child and the Hero: Inner Meaning in Children's Literature*. Nevada City, Calif.: Gateways, 1999.
- Needleman, Jacob. *Time and Soul. Where Has All the Meaningful Time Gone – and Can We Get It Back?* San Francisco: Berrett-Koehler, 2003.
- Newberg, Andrew. *Why We Believe What We Believe: Uncovering Our Biological Need for Meaning, Spirituality, and Truth*. New York: Free Press, 2006.
- O'Murchu, Diarmuid. *Quantum Theology*. New York: Crossroad, 1997.
- Palmer, Parker. *A Hidden Wholeness*. San Francisco: Jossey-Bass, 2004.
- Panikkar, Raimon. *A Dwelling Place for Wisdom*. Louisville, Ky.: Westminster/John Knox Press, 1993.
- *Christophany: The Fullness of Man*. Maryknoll, N.Y.: Orbis Books, 2004.
- Pearce, Joseph Chilton. *Spiritual Initiation and the Breakthrough of Consciousness*. Rochester, Vt.: Park Street Press, 1981.
- Pearson, Carol. *The Hero Within: Six Archetypes We Live By*. New York: Harper & Row, 1986.
- Plotkin, Bill. *Soulcraft: Crossing into Mysteries of Nature and Psyche*. Novato, CA: New World Library, 2003.
- *Nature and the Human Soul: Cultivating Wholeness and Community in a Fragmented World*. Novato, CA: New World Library, 2008.
- Smith, Cyprian. *The Way of Paradox*. London: Darton, Longman and Todd, 2004.
- Smith, Huston. *Forgotten Truth*. San Francisco: Harper San Francisco, 1976.
- St. John of the Cross. *Living Flame of Love*. (E. Peers, ed. and trans.). New York: Triumph Books, 1991.
- Stein, Murray. *In Midlife: A Jungian Perspective*. Dallas, Tex.: Spring Publications, 1994.
- Tarnas, Richard. *The Passion of the Western Mind: Understanding the Ideas That Have Shaped Our World View*. New York: Ballantine Books, 1991.
- Taylor, Charles. *A Secular Age*. Cambridge, Mass.: Belknap Harvard, 2007.
- Toolan, David. *At Home in the Cosmos*. Maryknoll, N.Y.: Orbis Books, 2003.
- Tracy, David. *Blessed Rage for Order: The New Pluralism in Theology*. New York: Seabury Press, 1979.

- Tugwell, Simon. *Ways of Imperfection: An Exploration of Christian Spirituality*. Springfield, Ill.: Templegate, 1985.
- Underhill, Evelyn. *The Ways of the Spirit*. New York: Crossroad, 1993.
- Watts, Alan. *Behold the Spirit: A Study in the Necessity of Mystical Religion*. New York: Vintage Books, 1972.
- Whyte, David. *The Three Marriages: Reimagining Work, Self and Relationship*. New York: Riverhead Books, 2009.
- Wilber, Ken. *The Essential Ken Wilber: An Introductory Reader*. Boston: Shambhala, 1998.
- *The Simple Feeling of Being: Embracing Your True Nature*. Boston: Shambhala, 2004.
- *Integral Spirituality: A Startling New Role for Religion in the Modern and Postmodern World*. Boston: Shambhala, 2006.

**Richard
Rohr**
Pád vzhůru

EDICE CESTY 20. SVAZEK

Z anglického originálu Falling Upward.
A Spirituality for the Two Halves of Life,
vydaného nakladatelstvím
Jossey-Bass, A Wiley Imprint, roku 2011,
přeložila Julie Žemlová

Typografie Zbyněk Kočvar
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
roku 2015 jako svou 1347. publikaci

Vydání první. AA 7,7. Stran 144

Odpovědný redaktor Martin Žemla

Vytiskla Tiskárna a vydavatelství 999, s. r. o.

Doporučená cena 198 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-542-3